

התורה אלא מדברי סופרים, שתקנו מצות שחיטה בעוף, מהיבא גמירי לה, על מה הסמיכו חכמים תקנתם? מבהמה! לפי שהבהמה חייבת בשחיטה תקנו גם בעוף. ואם כן, כולה מילתא כבהמה, לכל דיני השחיטה דין העוף צריך להיות כבהמה ובכלל זה עיקור סימנים, שיפסול בשחיטת עוף כמו בבהמה.

אמר רבינא: אמר לי רבא בר קיסנא, הא דתני רמי בר יחזקאל שאין עיקור סימנים בעוף, לא אמרן אלא במליקה. שכיון שהמליקה שונה מהשחיטה לענין פסול "דרסה" ו"חלדה" שאינם פוסלין בה, כדלקמן, הוא הדין שלא יפסול בה עיקור סימנים. אבל בשחיטה מודה רמי בר יחזקאל שיש עיקור סימנים אפילו בעוף.

ומקשינן: והאמר רבי ירמיה אמר שמואל: **כל הכשר בשחיטה — כנגדו בעורף כשר במליקה.**

ודייקין: הא מה שפסול בשחיטה פסול גם במליקה, וקשיא לרבא בר קיסנא. שלדבריו עיקור סימנים פוסל בשחיטה ואילו במליקה אינו פוסל?

ומתרצינן: **ההוא דרבי ירמיה אמר שמואל, פליגא על רבא בר קיסנא.** שלדברי רבי ירמיה אכן גם בשחיטה אין עיקור סימנים, ורבא בר קיסנא לא סובר את הכלל של רבי ירמיה ששחיטה ומליקה תלויים זה בזה.

אמר זעירי: נשברה מפרקת שמאחורי הצואר ורוב רוחב הבשר שעל המפרקת אף

דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה. שנחלקו התנאים, ויש תנא האומר שהעוף אינו חייב בשחיטה מן התורה אלא מדרבנן לפי שלא נאמר בתורה אלא "וזבחת מברך ומצאנך", ומותר מן התורה לאכול עוף גם אם הרגו אותו על ידי דיקור או עקירת סימנים. וכיון שכל השחיטה בעוף אינה אלא מדרבנן לכן אמר רבי בר יחזקאל שעיקור הסימנים אינו פוסל בשחיטתה.

אבל למאן דאמר יש שחיטה לעוף מן התורה, שהעוף אף הוא חייב בשחיטה מן התורה, מודה רמי בר יחזקאל, שלשיתו יש עיקור סימנים בעוף.

אמר ליה רב אשי לרב אחא בריה דרבא: אדרבה, איפכא מסתברא!

למאן דאמר יש שחיטה לעוף מן התורה, הרי כיון שכל השחיטה של עוף אינה מפורשת בתורה אלא שנאמרה בעל פה למשה בסיני, איבא למימר דהכי אגמריה, כך נמסר למשה, דאין עיקור, שבשחיטת עוף אין פסול של עיקור סימנים.

ואפילו למאן דאמר ששחיטת עוף למדנו מהיקש שכתוב בתורה "זאת תורת הבהמה והעוף", הוקש עוף לבהמה, לומר שהעוף חייב בשחיטה כבהמה. מכל מקום, כיון ששחיטת העוף נאמרה בסיני, שהרי כל ההיקשים נאמרו בסיני, יש לומר, שבסיני נאמר למשה בעל פה דלענין עיקור לא ליהוי עוף כבהמה.

אלא למאן דאמר אין שחיטה לעוף מן

בעצמו של כהן, ולא דבר אחר.

מטהרת אותם מידי נבילה, ואין זו עבודה בקדשים כלל, ובכל זאת הצריך שתהא מליקתם

מולק בסכין, הרי הסכין כשהיא שוחטת את הסימנים, היא מכוסה מלמעלה על ידי שני חלקי העצם של המפרקת, כיון שנחתכה לפני כן, ולא נפרדו חלקיה זה מזה כבכל שחיטה במקום הצואר שמקום השחיטה מתרחב, אלא נשאר צמודים. והרי זו "חלדה", שפוסלת את השחיטה.

רבא אמר: מפני שהוא דורס את הסימנים, ואינו מוליך ומביא את הסכין עליהם אלא לוחץ בחזקה עם הסכין על הסימנים כדרך שעושים עם הציפורן במליקה. שהרי הוא עשה מליקה בסכין ולא שחיטה ובתור שחיטה. הרי שיש כאן פסול של "דרסה".

ודנה הגמרא: **מאן דאמר: מפני שהוא מחליד, מאי טעמא לא אמר מפני שהוא דורס?**

ומתריצין: **קסבר, המוליך ומביא במליקה, בשר.** ואם כן, מה ששינוי במולק בסכין שמטמא בגדים נאמר גם באופן שהוליך והביא את הסכין, שהרי גם זה נחשב למליקה. וממילא אי אפשר לומר שבתור שחיטה הוא פסול משום דורס.

עוד דנה הגמרא: **ומאן דאמר מפני שהוא דורס, מאי טעמא לא אמר מפני שהוא מחליד?**

הוא נחתך עמה, הרי זו נבלה ולא טרפה. ואפילו לא מתה עדיין הרי היא כאילו מתה ומטמאת כבר מעכשיו כנבלה. ואף אם ישחטנה לא תועיל השחיטה כדי לטהר אותה מידי נבלה.

אמר רב חסדא: אף אגן נמי תנינא במשנה כדעת זעירי. דתנן: **מולק עוף קדשים בסכין ולא בצפורן הרי העוף נבלה, ומטמא את הבגדים** שלובש האדם בשעה שהעוף הזה נמצא בבית הבליעה שלו, כדין נבלת עוף שאינה מטמאה במגע אלא כשהאדם אוכל ממנה, וכשהיא מגיעה לבית הבליעה אז היא מטמאת אותו ואת בגדיו.

ואי אמרת נשברה מפרקת ורוב בשר טרפה הויא ולא נבלה, למה יהא עוף זה שנמלק בסכין נבלה? הרי יש לומר, **מליקתה בסכין, אף על פי שאינה נחשבת למליקה, מכל מקום, זו היא שחיטתה.** ותהני לה סכין לטהרה מידי נבלה, ככל שחיטה הנעשית בסכין. (145)

ודחינן: **אמרי ליישב: התם, במולק בסכין, ולכן היא נבלה, משום דלאו שחיטה היא כלל.**

מאי טעמא?

רב הונא אמר: מפני שהיא מחליד. שאם

145. שהרי אין לומר מכיון שאין כאן מליקה כדין יש לפסול את השחיטה משום שנשברה המפרקת ורוב בשר קודם השחיטה [בשלמא במליקה כשרה, אין לפוסלה משום שבירת המפרקת שהרי זו צורת המליקה], כי היות ואנו אומרים שנשברה המפרקת ורוב בשר אינה אלא טרפה, הרי המולק בסכין כשוחט את הטרפה,

145. שהרי אין לומר מכיון שאין כאן מליקה כדין יש לפסול את השחיטה משום שנשברה המפרקת ורוב בשר קודם השחיטה [בשלמא במליקה כשרה, אין לפוסלה משום שבירת המפרקת שהרי זו צורת המליקה], כי היות ואנו אומרים שנשברה המפרקת ורוב בשר אינה אלא טרפה, הרי המולק בסכין כשוחט את הטרפה,

העוף דבעיא שני סימנין במליקתה, כיצד אמרה התורה שחייב למלוך גם את הסימן השני? וכי מאחר שהיא כבר מתה בסימן הראשון, שהרי העוף מת על ידי חיתוך סימן אחד [כפי שמוכח מתוך זה שעוף חולין שחיתתו בסימן אחד בלבד], כיצד הוא עומד ומולק את הסימן השני? (147)

אמר ליה רבא לאבבי: התם, בעולת העוף, מליקת הסימן השני אין עליה שם "מליקה", לפי שאינה אלא כדי לקיים בה מצות הבדלה. שמצות עולת העוף היא השיבדיל בה את הראש מהגוף כדלקמן בסוגיא.

ודנה הגמרא: אי הכי, העור שבצואר עולת העוף נמי יהא חייב לחתוך אותו, כדי לקיים מצות הבדלה. והרי לא מצינו מי שסובר כן?

ומתריצין: כל המעכב בשחיטה, דהיינו, הסימן השני, שאם הוא אינו קיים אין השחיטה כשרה אפילו בסימן הראשון, מעכב בהבדלה, הרי הוא בכלל מצות

אמר לך: חלדה שפוסלת בשחיטה, היכי דמי? כחולדה הדרה בעיקרי הבתים, דמכסיא. שמסתרת בחורי הבתים ומכוסה לגמרי. הבא, במלק בסכין, אף על פי שחלקי העצם אינם פרודים זה מזה, מכל מקום, הא מיגלא הסכין, שהרי דרך החתך של העצם אפשר לראות את הסכין בשעת שחיטה.

אמר רבא: אי קשיא לי על זעירי, הא קשיא לי: כיצד הוא אומר שלאחר שנשברה המפרקת ורוב בשר היא מטמאה כנבלה משום שהיא כמתה? אם כן, איך אמרה תורה לעשות מליקה בעוף קדשים? והרי לפני המליקה של הסימנים הוא שובר את המפרקת ורוב בשר, וכי מאחר שהיא כבר מתה על ידי שבירת המפרקת ורוב בשר, כיצד הוא עומד ומולק? אך אם היינו אומרים ששבירת המפרקת ורוב בשר אינה אלא טריפה, שייך להמשיך אחר כך ולמלוך, כיון שיש בעוף עדיין חיות. (146)

אמר ליה אבבי לרבא: ותקשי לך: בכל עולת

ראשה, ולקמן [קכא ב] תנן השוחט בהמה טמאה לנכרי ומפרכסת מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבילות, ולכך ביארו שקושיית הגמרא כאן היא מצד שהיה צירוף חתיכת מפרקת ורוב בשר וגם סימן אחד, שבוזה הכל מודו שמתה [גם בלא החידוש של זעירין], והמהרש"א כתב לפרש כן גם בכונת רש"י, והוכיח שאין לפרש ברש"י כפשוטו שבסימן אחד לבד מתה, שהרי אמרו בבבלייתא בסמוך כיצד מולקין חטאת העוף, חותך סימן אחד או רובו ורוב בשר עמו, ויקשה, וכי מאחר שמתה בסימן אחד מה ענין יש לחתוך אח"כ רוב בשר. ומזה מוכיח המהרש"א שבודאי גם רש"י מודה דבסימן אחד בלא צירוף מפרקת ורוב בשר אינה מתה.

146. וגם אין לשאול שהרי בכל מליקה נעשה העוף טריפה? משום שכיון שכך היא מצות המליקה שיחתוך קודם את המפרקת ורוב בשר ואחר כך את הסימנים אינה נעשה טריפה בכך, שכל טריפה שאירע תוך כדי מהלך המליקה אין בזה חסרון. כמו בשחיטה שאין הבהמה נעשית טריפה על ידי נקיבת הוושט שנעשה על יד הסכין של השחיטה קודם גמר השחיטה, משום שהנקב אירע תוך כדי השחיטה.

147. פירש רש"י, דהא ודאי עוף בחד סימן מתה. והרשב"א והר"ן הקשו על פירש"י מהא דתניא לקמן [דף ל'] שחט בה שנים או רוב שנים אינה מטמאה עד שתמות או עד שיתזו

הבדלה וחייבין לחותכו. **וכל שאינו מעכב בשחיטה** העור, שאף אם אינו קיים בכלל אפשר לשחוט את הסימנים, **אינו מעכב בהבדלה** של עולת העוף.

ומקשינן: **והא מיעוט** האחרון של הסימנים בעולת העוף, **לרבנן**, דסבירא להו לקמן שצריך לחתוך במליקה את כל הסימנים בעולת העוף ולא מספיק שיחתוך רובם בלבד, **דלא מעכבי בשחיטה**, שהשחיטה כשרה בחיתוך רוב הסימנים בלבד והמיעוט אינו מעכב, **ומעכבי בהבדלה**, שצריך לחתוך גם המיעוט כדי לקיים מצות הבדלה?

ומתריצין: **אלא אימא: כל שישנו בשחיטה**, ובכלל זה גם מיעוט הסימנים, שאף על פי שאינם מעכבים את השחיטה הרי לכתחילה מצוה לשחוט את כל הסימנים ולא רק את רובם, **ישנו בהבדלה**. ולכן סברי רבנן, שבעולת העוף צריך לחתוך את כל הסימנים במליקה. **וכל שאינו בשחיטה** [העור], שאף לכתחילה אין מצוה לשחוט אותו, **אינו בהבדלה**.

מכל מקום, קשיא קושית רבא על זעירי ד"כי מתה עומד ומולק!?"

כא-א

ומתריצין: **אמר רבא: אימא: וכן הוא עושה** בכל מליקת עוף קדשים: חותך שדרה **ומפרקת בלא רוב הבשר** שעליה, שעל ידי כן עדיין לא נחשבת כמתה [שהרי זעירי אמר דוקא עם רוב הבשר], ואחר כך מולק את הסימנים, כך שהמליקה לא נעשית בעוף שהוא כבר מת [ולאחר מליקת הסימנים חותך את רוב הבשר כדלקמן].

כי סליק כאשר עלה **רבי זירא** לארץ ישראל, **אשכחיה לרבי אמי דיתיב וקאמר לה להא שמעתתא דזעירי**, שאם נשברה מפרקת ורוב בשר עמה הרי היא נבלה.

אמר ליה רבי זירא רבי אמי: וכי מתה עומד ומולק? כקושית רבא.

אשתומם רבי אמי כשעה חדא, הרהר מה להשיב לו, **אמר ליה רבי אמי לרבי זירא:**

לש"ס שאחרי שמתה אי אפשר לעשות בה את ה"מתיר" שיש במליקה. אבל לענין מה ששייך לקיום מצוות ה"מליקה", והיינו מפרקת ורוב בשר, זה שייך שפיר לקיים גם אחרי שמתה. [וכעין מה שתירץ הש"ס על סימן שני בעולת העוף, שכדי לקיים מצוות הבדלה].

ולפי זה, קושיית רבא וכי מתה וכו' קאי גם על עולת העוף, והגם שצריכה הבדלה, בכל זאת הוקשה לרבא היאך מליקת הסימנים יכולין להיות "מתיר" שלה אחרי שכבר מתה, דוודאי ה"מתיר" המליקה זהו הסימנים. **וברש"ש** כתב שקושיית רבא היא רק על חטאת העוף, אך לדברינו הקושיא היא גם על עולת העוף.

ובאמת יש לתמוה לפי מה שלמדו הראשונים בשיטת רש"י כפשוטו, יוקשה קושיית המהרש"א, ממה שאמרו חותך סימן אחד ורוב בשר עמו.

וכתב בספר הערות למסכת חולין מהגרי"ש אלישיב [כתב יד] שצריך לומר כפי שביארנו כבר לעיל, שבמליקה יש שני דינים, האחד חלק המתיר שבמליקה, וזה מקביל לשחיטה בחולין, וזה מתקיים ע"י סימן אחד או רובו. והדין השני מצד קיום מצוות מליקה [ובעולת העוף יש גם דין שלישי והוא קיום מצוות הבדלה].

ומה שאמרו "וכי מתה עומד ומולק" זה רק לענין הסימנים שהן ה"מתיר", שבזה פשוט